

ÜMUMPEDAQOJİ PROBLEMLƏR

УОТ 37.01.

Əbulfət Qulam oğlu Pələngov
pedaqoji elmlər doktoru,
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin professoru,

Günel Rahil qızı Şəmilzadə
fəlsəfə doktoru programı üzrə dissertant
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

ƏNƏNƏVİ VƏ MÜASİR TƏLİM METODLARINDAN VƏHDƏTDƏ İSTİFADƏ PRİNSİPLƏRİ

Абульфат Гулам оглу Пеленгов
доктор наук по педагогике, профессор Азербайджанского Государственного Педагогического
Университета

Гюнель Рахиль гызы Шамилъзәде
диссертант по программе доктора философии
Азербайджанский Государственный Педагогический Университет

ПРИНЦИПЫ ПРИМЕНЕНИЯ ТРАДИЦИОННЫХ И СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ЕДИНСТВЕ

Abulfate Gulam Pelengov
doctor of pedagogical sciences , professor at Azerbaijan State Pedagogical University

Gunel Rachel Shamiltzade
doctorial student in the programme of a Ph.D
Azerbaijan State Pedagogical University

PRINCIPLES OF APPLICATION OF TRADITIONAL AND MODERN METHODS OF TRAINING IN THE UNITY

Xülasə: Məqalədə bir neçə parametrlər üzrə prinsiplər nəzərdən keçirilmişdir. Bu prinsiplərin hər birinin bu və ya digər dərəcədə təlim metod və vasitələrinə aidiyyəti vardır. Əvvəlcə təlim vasitələrinin seçilməsi zamanı müəyyən prinsiplərə riayət edilmişdir. Daha sonra kompüter təliminin prinsipləri sadalanmışdır. On başlıca məsələ və bu gün təlim prosesi üçün problematik sayıla biləcək ənənəvi və müasir təlim metodlarının vəhdətdə tətbiqinə dair müəyyən edilmiş prinsiplərdir. Bunların hər biri ayrı-ayrılıqda izah edilmişdir.
Açar sözlər: təlim vasitələri, program təminatı, prinsiplər

Резюме: В статье принципы предусмотрены по нескольким параметрам. Но они в той или иной степени относятся к учебным методам и средствам обучения. Сначала рассмотрен вопрос о принципах выбора средств обучения. Далее перечислены принципы компьютерного обучения. Сегодня архиважной проблемой в обучении является использование традиционных и современных методов обучения во взаимосвязи, поэтому важно определить принципы комплексного применения этих методов.

Ключевые слова: средства обучения, программное обеспечение, принципы

Summary: The article provides principles for several parameters. But they are more or less related to educational methods and teaching aids. First considered the question of the principles of choice of learning tools. The following lists the principles of computer learning. Today, an important problem in teaching is the use of traditional and modern teaching methods in interconnection, therefore it is important to define the principles of the integrated application of these methods.

Key words: learning tools, software, principles

İstənilən təlim fəaliyyəti dövründə pedaqoq müəyyən prinsipləri rəhbər tutur. Bu cəhətdən, ilk növbədə, təlim vasitələrinin seçilməsi üçün müəyyən prinsiplər mövcuddur. Prinsiplər qoyulmuş məqsədə çatmaq üçün bir vasitədir.

1. Öyrədici mühiti təlimin fənn sahəsində məqsədlər çərçivəsinə uyğun gələn məzmunla təmmələməq.

2. Təlimin məzmununu seçərkən onun kompüter təminatının effektivliyini nəzərə almaq lazımdır.

3. Öyrədici mühitdə obyektin və ya fənn sahəsinə aid hadisələrin elə modeli təqdim edilə bilər ki, təhsə onu adekvat əks etdirmək deyil, həm də daha parlaq şəkillə struktur elementlərini açmaq mümkün olsun.

4. Təlim program mühtinin məzmunu başa çatmalıdır, seçilmiş model isə obyekt və hadisəni bütövlükdə əks etdirməlidir.

5. Obyekt və hadisənin sistem kimi tam tədqiq olunması üçün elə alətlər düşünmək lazımdır ki, struktur elementlərlə, əlamətlərlə, əlaqə və münasibətlərlə əməliyyat apara bilsin. Məhz göstərilmiş çərçivədə video dəyişikliklərin variantları formalaşmalıdır.

6. Öyrədici mühiti təmin edən məzmun özündə həm nəzəri, həm də əldə edilmiş bilik, bacarıq və vərdişləri möhkəmləndirmək üçün tapşırıq materialını (adekvat hərəkətlər) birləşdirməlidir.

7. Məqsədə müvafiqdir ki, öyrədici sistemin strukturuna məlumatverici komponentlər, öyrədici mühitlə işləməklə bağlı kontekstə uyğun kommentarlar daxil edilsin.

8. Öyrədici mühitdə nəzərdə üsulları və əldə edilmiş bilik, bacarıq, vərdişlərin səviyyəsinə qiymət verilməsi nəzərdə tutulmalıdır. Həmçinin, nəzəratın nəticələrinin statistik emalı və onların əyani təqdimatı diqqətdən qaçmamalıdır.

S. Kondratyev, V. V. Laptev və A.I. Xodanoviç hesab edirlər ki, kompüter təliminin ən aparıcı prinsipləri bunlardır (1):

1. Təlimin kompüterləşdirilməsi müasir didaktikanın inkişaf tendensiyası kimi nəzərdə tutulur.

2. Məktəbin hesablamə texnikası ilə təchi-zatından asılı olmayaraq, "şagird-kompüter" qarşılıqlı əlaqəsi üçün müəllim mərkəzi fiqur olaraq qalır, çünki o, ümumi kompüter savadlılığı zamanında təlim prosesinin metodika və metodologiyası ilə silahlanmışdır.

3. Kompüter təliminin metodikası və metodologiyaya yaxından bələd olan müəllim onun peşə təmayülündən asılı olmayaraq, öz peşəsinin tələb etdiyi bütün keyfiyyətlərə malik olmalıdır.

4. Kompüter texnikasından istifadə edilən iş zamanı istifadə təlimin vəzifə və məqsədindən asılı olaraq kompleks xarakter daşımaldır, yəni müxtəlif vasitələrlə birləşdirilməlidir. Burada dərşin mərhələlərinin də rolunu danmaq olmaz.

5. Şagirdlərin alqoritmik mədəniyyətinin formalaşması hər bir məşğələ zamanı həm məşğələn vasitəsilə, həm də məşğələsiz təlim prosesində formalaşmalıdır. Burada alqoritmik formada olan konspektlər yazıla, məsələlərin təqdim olunması və həllənin tələb edilməsi, laborator məşğələlərin və praktikumun aparılması və s. nəzərdə tutula bilər

6. Hesablamə texnikası (HT) texniki təlim vasitələri (TTV) kompleksinin tərkibinə daxil olduğu üçün müasir təlim vasitələrinə tədris və tərbiyə prosesində aid olan əsas didaktik tələblər ona da aiddir.

7. Kompüter təlimi (KT) müəyyən mənada programlaşdırılmış təlimin analoqu olduğuna görə onun imkanlarını genişləndirmək, ona daha elastik forma vermək lazımdır.

Təlimin programlaşdırılması prinsiplərini nəzərdən keçirərək bir sıra müəlliflər (Q.A. Bordova, V.A. İzvoziçikov, A.M. Slutski, E.A. Tumaleeva) (3) onların kompüter təliminə tətbiq edilməsini göstərirlər: materialın kiçik, lakin bir-biri ilə bağlı olan bərabər hissələrə bölünməsi; şagirdlərin fəaliyyətinin aktivləşdirilməsi, programlaşdırılmış mətnin hər bir hissə üzrə

edən zaman prinsiplərin müəyyən olunması üçün xüsusi situasiya yaranır.

Problemin aktuallığı. Məqalədə həm əhəmiyyəti, həm müasir təlim metodlarının, eləcə də bu metodlardan kəmbinə olunmuş şəkildə istifadənin prinsiplərini sadalanır.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Müəllim təlim materialını planlaşdırarkən təkcə didaktik deyil, həm də təşkilati aspektdə bu prinsipi nəzərə almalıdır. Bu zaman informasiyanı təqdim edən təlim vasitələrinin bir-birini əvəzləməsi müxtəlif analizatorlar üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir

Ədəbiyyat:

1. Pedaqogika . F. N. İbrahimov və R. L. Hüseynzadə, Bakı, 2012.
2. Кондратьев А. С., Липтев В. В., Ходанович А. И. Информационная методическая система обучения физике в школе. СПб.: Изд-во РШУ им. А. И. Герцена, 2003.
3. Бордовский Г. А., Извозчиков В. А., Слуцкий А. М., Тумалева Е. А. Электронно-коммуникативные средства, системы и технологии обучения. СПб.: Образование, 1995.
4. Дрига И. И., Рах Г. И. Технические средства обучения в общеобразовательной школе: Уч. пособие для студ. пед. инст. М.: Просвещение, 1985.

E-mail: gshamilzada@beu.edu.az

Rəyçi: *psix. ü. fəls. dok.* İ.H. Sultanova
Redaksiyaya daxil olub: 07.12.2018